

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

CENNETİN AYNASINDA CEHENNEM İZLERİ

Sözcük Sayısı: 3993

Kategori 1

Araştırma Sorusu: Sibel K. Türker’in “Cennette Gibiyim” adlı romanında kadınların maruz kaldığı fiziksel ve duygusal şiddet hangi yazınsal tercihlerle işlenmiştir?

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	3
II. GELİŞME	5
II.i. Fiziksel Şiddeti Yansıtmada Yazınsal Tercihlerin İşlevi.....	5
II.ii. Duygusal Şiddet Yansıtmada Yazınsal Tercihlerin İşlevi.....	12
III. SONUÇ	17
IV. KAYNAKÇA.....	19

I. GİRİŞ

Şiddet, kelime anlamı itibarıyla karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanmak demektir. Bu tanımdan yola çıkarak şiddet, bireye ve bir gruba fiziksel, psikolojik, cinsel, duygusal veya ekonomik yönden baskı uygulamak adına güç veya otorite kullanılmasıdır. Şiddet, bireylere yalnızca baskı uygulamaktan ziyade toplumsal yapıları ve kültürel normları da etkileyebilir. İnsanlık tarihi boyunca bireylerin günlük hayatlarında var olan bu eylem, edebi eserlerde de çokça işlenmektedir.

Kadına yönelik şiddet, temel olarak fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet olmak üzere dört şekilde görülmektedir. Fiziksel şiddet, zarar görenin vücut bütünlüğünün ihlali anlamına gelmektedir. Fiziksel kuvvetin uygulanmasıyla meydana gelen şiddet kişinin bedeni üzerinde geçici veya kalıcı hasarlar bırakmakta ve bazen de ölümüne yol açabilmektedir. Cinsel şiddet uygulaması da içinde fiziksel şiddet barındırır. Ancak cinsel şiddet diyebilmek için hareketin kişinin cinsel bütünlüğüne yapılan bir saldırı boyutunda olması gerekir. Bu saldırı her zaman fiziksel bir nitelik taşımak zorunda değildir. Örneğin, sözlü olarak cinsel taciz davranışı da cinsel şiddettir. Duygusal ve ekonomik şiddet ise gerçekleştiğinde herhangi bir bulgu ortaya çıkarmadığı için aslında en sık rastlanan fakat en az ortaya çıkan ve dolayısıyla en zor önlem alınabilen şiddet tipleridir. (Polat, 2016, s.18-19)

Sibel K. Türker, Türk edebiyatında toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ve kadın kimliğini merkeze alan yapıtlarıyla tanınan bir yazardır. Eserlerinde bireyin şiddet karşısındaki içsel kırılmalarını, bastırılmış duygularını ve kadının toplumsal koşullar karşısında var olma çabasını derinlikli ve ayrıntılı bir üslupla ele alan Türker, özellikle kadının şiddet sonucunda ortaya çıkan kimlik çatışmasını psikolojik çözümlemelerle sunar. Erkek egemen toplumlarda kadın eş olma ve annelik gibi kalıplara sıkıştırılmaktadır. Bu rollerde varlığını

göstermeye çabalayan kadınlar da ötekileştirilmeye maruz kalmaktadır. Sibel K. Türker bu durumu yapıtlarında çok yönlü olarak ele almış bir yazardır.

Yazarın “Cennette Gibiyim” adlı romanı da Temenni adlı odak figürün maruz kaldığı şiddeti gösteren bir yapıttır. Temenni adlı kadın karakterin maruz kaldığı şiddet, kullanılan sözcük türleri, betimlemeler, metaforlar, semboller gibi anlatım tekniklerinin yardımı, mekân ve figür karakterizesi ile okuyucuya aktarılmaktadır. Yapıttaki şiddet olgusu Temenni ve Temenni’yi etkilen diğer figürlerin yaşadığı fiziksel ve duygusal şiddet olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu bağlamda yapıtta şiddet türlerinin birbiriyle olan ilişkisi ve farklılıklarına da dikkat çekilmektedir.

Yapıttaki kadın erkek çatışması ve buna bağlı gerçekleşen şiddet ve zorbalık, daha romanın başlığından hissedilmektedir. Eserin başlığı olan “*Cennette Gibiyim*” anlatının ele aldığı şiddet temasıyla tezatlık kurmaktadır. “*Cennet*” kavramının huzur, güvenlik ve mutluluk ile bağdaştırılırken romanın odağında fiziksel ve duygusal şiddetin olması bir ironi yaratmaktadır. Anlatının tamamı birinci tekil şahıs anlatımı ve kahraman bakış açısı üzerinden kurgulanmış olup, verilen iç monologlarla da okura anlatıcının iç dünyasını doğrudan deneyimleme şansı sağlanmaktadır. Kurgulanan farklı karakterler ile aktarılan tema, okura şiddeti farklı bakış açılarından değerlendirme olanağı sunmaktadır.

Bu tezin yazılma amacı ataerkil toplumlarda sıkça karşılaşılan ve Sibel K. Türker’in “Cennette Gibiyim” adlı romanında da ele alınan kadınların maruz kaldığı şiddet konusudur. Tezde, şiddetin aile ve toplumsal yapı içerisinde nasıl üretildiğini, kuşaklar boyunca nasıl aktarıldığını ve toplum tarafından farklı biçimlerde nasıl normalleştirildiği açıklanmaya çalışılacaktır. Buna ek olarak yazarın şiddetin çok katmanlı yapısını yazınsal tercihlerle nasıl ele aldığı da incelenecektir.

II. GELİŞME

II.i. Fiziksel Şiddeti Yansıtmada Yazınsal Tercihlerin İşlevi

Ataerkil yapının hâkim olduğu toplumlarda kadın karakterlerin sistematik bir ikincilleştirmeye maruz kaldıkları ele alındığında, belirleyici nitelikte öne çıkan ilk sorunsallardan biri fiziksel şiddetin varlığıdır. Fiziksel şiddet yalnızca bireysel saldırı eylemlerinden ibaret değildir; aynı zamanda kadınların ikincil konumunu ve cinsiyet hiyerarşisini pekiştiren bir sembol işlevi görmektedir. Bunun yanı sıra, fiziksel şiddetin toplum tarafından normalleştirilmesi ve görmezden gelinmesi, fiziksel şiddete yeni bir boyut kazandırmaktadır. Söz konusu bu toplumlarda şiddet kaçınılmaz olduğundan, gündelik hayatın bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda mağdur kadın, kendi yaşamının öznesi olma bilincinden uzaklaşmaktadır. Tüm bu süre zarfında şiddet, hasar veren bir unsur niteliğinden çıkarılır ve bireye derin psikolojik izler bırakan, varoluşunu sorgulatan ve yaşama dair umudunu kaybetmesine neden olan bir travmaya dönüşür. Sibel K. Türker'in "Cennette Gibiyim" adlı romanında da fiziksel şiddet, farklı karakterlerin deneyimleri üzerinden yalnızca olay örgüsünü ilerleten bir unsur olarak değil, ataerkil düzenin kadın üzerindeki tahakkümünü görünür kılan sembolik bir anlatım aracı olarak kurgulanmaktadır.

Romanın odak figürü olan Temenni, çevresi şiddetle kuşatılmış bir dünyada hem fiziksel hem de psikolojik varlığını sürdürme çabası veren bir kadın konumundadır. Kahramanın asıl adı Gülnaz olup, annesinin yaşarken ona "Sana güzel bir yaşam temenni ederim kızım. İmza, Öldürülmüş Annen." (Türker, 2024, s.93) demesi üzerine, Gülnaz bu ironik ve sarsıcı vasiyeti bir kimlik olarak benimsemiş ve kendine "Temenni" adını vermiştir. Henüz on dört yaşındayken babası tarafından annesinin hunharca katledilişine şahit olan Temenni, şiddetin en ağır ve yoğun biçimine çocuk sayılabilecek bir yaşta, kardeşi Ufkun ile birlikte maruz kalmıştır. Fiziksel şiddetin insan psikolojisinde yarattığı

büyük çöküş, yapının doruk noktası olan cinayet anının anlatılış biçiminde de açıkça görülmektedir. Temenni, annesinin öldürüldüğü anı doğrudan ve dramatik bir şekilde betimlemek yerine eksiltili anlatım ile okuyucuya aktarmayı tercih etmiştir. Yaşanan dehşet, odak figürün kaldıramayacağı kadar ağır ve parçalanmış olduğundan, anlatıcı şiddetin merkezine bakmaktan kaçınır ve olayı dolaylı olarak aktarır. “Yere yıkılan bir bedenin zemine gümbür gümbür inişine mi tanıklık etmişim? (...) Maktulün saçları katilin elinde mi kalmıştı? Çatır çatır kökünden kopan uzun saçlar mıydı?” (s.68) Cümlelerin soru kipleri ile bitirilmesi ve failin gizlenmesi, yaşanan travmanın sözün yetersiz kaldığı bir düzlemde konumlandığını simgeler.

Yazar, bu dramatik anlatımı baştan sona birinci tekil şahıs anlatımı ve ilahi bakış açısı üzerinden okura aktarmaktadır. Birinci tekil şahıs anlatımının kullanımı sayesinde okuyucu, şiddete dışarıdan tanık olmaz; aksine Temenni’nin düşüncelerine girerek onun korkularına ve deneyimlerine ortak olmaktadır. Karakterin iç dünyasında hâkim olan korku ve paranoya hissi yapıtta “Gerçek şu ki korkuyordum, hem de çok. Biri tıp dese, çocuk oyunundaki gibi duruyor, nefes bile alamıyordum. (...) Gölgelelerin bile sesleri ürkütüyordu beni. Gölgeleler sinsice hışırdıyordu.” (s.68) sözleriyle verilir. Korku burada insanın nefesini kesen bir çocuk oyununa benzetilerek çocukluk masumiyeti ile tezat oluşturmaktadır. Gölgelelerin kişileştirilerek ses çıkarması ve sinsice hışırdamasıyla korku, karanlıkta sinsice bekleyen ve her an saldırabilecek canlı bir varlık olarak betimlenmiştir.

Temenni’nin zihninde annesinin ölüm anının canlandığı sahnede ölüm anlık bir olaydan çıkarılarak zamansal bir durma noktasına getirilmektedir. Zamanın travmatik biçimde donması, kurbanı daimî olarak gençliğine tutsak ederken faili yaşlanmaya mecbur bırakır. Yazar, cinayetin vahametini vurgulamak amacıyla abartılı bir üslup benimsemek yerine babasının öldürme motivasyonunu “bıyık kırmak” gibi gündelik ve çok olağan bir eyleme benzeterek sıradanlaştırmıştır. Bu sıradanlaştırma yöntemi, ataerkil yapıda erkeğin kontrol ve tahakküm

kurmasının nasıl gündelik bir rutine evrildiğini ve kadının bir kıl kadar değersiz görüldüğünü simgeler. Karakterin babasının öldürme arzusunu “ evkle, istekle, cinnetle” gibi bir   l  yapı ile okura aktarması şiddetin yoğunluğunu artırırken, ardından gelen olumsuzluk eki babasının geçmişteki kudretini kaybettiğini göstermektedir. Ayrıca “soğuk” ifadesinin tekrar edilmesi karakterin babasıyla arasına koyduğu duygusal mesafeyi pekiştirir ve ölümün getirdiği donukluğu okuyucuya hissettirir.

“Babam ya amı  ve hayatın götürüsü olarak ya lanmı  biriydi. Yıllar öncesinde olduğu gibi  evkle, istekle, cinnetle  ld remezdi. Soğuk, soğuk terler, soğuk soğuk düşünür ama gözü dönmezdi. Belki de bıyıklarını kırpıp kırpıp lavaboya d   rd ğu kadar bir heves kalmıştı içinde. Genç ve iki çocuklu annem bir daha  lemez, hayattan ya  alamaz, babam da gençliğine dönerek yeniden ve yeniden  ld remezdi.” (s.32)

Odak figürün annesinin cinayet anını doğrudan iletmekten kaçınması, anlatıda bir boşluk ve sessizlik atmosferi yaratırken; yazar bu vesileyle şiddetin yalnızca tek bir mağdur ve faile indirgenemeyeceğini, aksine toplumsal normların etkisiyle devamlı olarak yeniden üretilen geniş çaplı bir olgu olduğunu dile getirir. Fiziksel  iddetin bu sosyolojik boyutu Temenni ile teyze kızının arasında geçen diyalog aracılığıyla etkili bir biçimde aktarılmaktadır.

“Hunhar gibi bir adam ve annen gibi bir kurban daha. Teyzem, demeliyim, affedersin. Bu yabancıla tırma efekti hakikaten de yabancıla tırıyor. Seninle g r  mediğimiz on gün içinde    kadın daha öldürüldü. Bu her güne dönecek, hatta tahminime göre bir yıl sonra kadar günde iki kadın öldürülmüş olacak. Korkunç!” (s.139)

Bu tek taraflı diyalogda verilen “Hunhar gibi bir adam ve annen gibi bir kurban daha” şeklindeki genelleyici ifade, katilin vah eti ile kurbanın masumiyeti arasındaki açılmaz uçurumu abartarak vurgularken karakterleri bireysel ki iliklerinden soyutlayarak onlara toplumsal birer rol biçmektedir. Teyzesinin kızının kendisini düzelterek kullandığı “bu

yabancılaştırma efekti hakikaten de yabancılaştırıyor” ifadesi, edebiyattaki yabancılaştırma tekniğine doğrudan bir atıf niteliğindedir. Bu bağlamda yazar, okuyucunun olaylara yalnızca bir tanık olarak yaklaşmasına mâni olur ve şiddetin sistematik yönünü eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme olanağı sağlar. Yer verilen “on gün içinde üç kadın” ve “günde iki kadın öldürülmüş olacak” şeklindeki sayısal veri içeren söylemler, kadına odaklı fiziksel şiddetin devamlılığını ve yaygınlığını somutlaştırmaktadır.

Annesinin ölümünün ardından Temenni’nin babasına karşı tanıklık etmesi, hayatında yalnızca hukuki bir kırılma yaratmamaktadır; bu durum aynı zamanda aile içi bütünlüğün geri dönülmez bir biçimde kopmasına neden olmuştur. Bu süreçte Temenni teyzesinin yanına yerleşirken kardeşi Ufkun’un babaannesinin yanına verilmesi, şiddetin kardeşlik bağıni etkileyen bir boyut kazandığını göstermektedir. Başlangıçta sığınma alanı olarak gösterilen teyze evi, kısa zaman içerisinde acı gerçeği açığa çıkararak şiddetin olağanlaştığı yeni bir mekân olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Temenni’nin teyze evindeki varlığı mağdur olmaktan öte şiddetin sürekliliğine tanıklık eden bir özne konumuna indirgendiğini simgelemektedir. Enişte ve teyze arasındaki çatışma ve fiziksel saldırılar, evi güvenli bir sığınaktan çıkararak mekânı travmanın yeniden yaşandığı bir alana dönüştürmektedir.

“Anneme baksana, babamla konuşurken kolları istemsizce her an yüzüne gelecek bir darbeye karşı tetiktedir. Kolları hem kafasına hem de yüzüne inebilecek yumruk ve tokatlara karşı inanılmaz bir refleks geliştirmiştir Gelin olduğu ilk günden bu yana tam 30 küsür yıldır dayak yiye yiye öğrendi bunu. İnanabiliyor musun annemi kayınbabası bile döverdi.” (s.158)

Yazarın, Temenni’nin teyzesinin kızı üzerinden okuyucuya yansıttığı fiziksel şiddet, eylemin yalnızca bedensel tahribat olarak kalmadığını, bireyin eylemlerine ve kimliğine işleyen bir baskı türüne dönüştüğünü göstermektedir. “İstemsizce” ve “tetiktedir” zarflarının

kullanılması, şiddet eyleminin nasıl gerçekleştiğini betimlemekle kalmaz; buna ek olarak şiddetin kadın bedenine kazandırdığı bilinçaltı savunma mekanizmasını da okuyucuya iletir. “İnanılmaz bir refleks geliştirmiştir” ifadesindeki ironi, olumlu anlam veren bir fiilin olumsuz bir anlama bağlanması yoluyla, kadın bedenine kazandırılan refleksin aslında bir hayatta kalma çabası olduğunu sergiler. “İnanabiliyor musun annemi kayınbabası bile döverdi” cümlesindeki bile zarfı, fiziksel şiddetin aile hiyerarşisindeki yaygınlığını vurgularken o sistemdeki toplumsal cinsiyet rollerine atıfta bulunur.

Temenni’nin teyze evinde tanıklık ettiği şiddet yalnızca enişte ile teyze arasındaki çatışmalar ile sınırlı kalmamakta, hane içi tüm ilişki ağlarına sirayet eden, baskın bir güç pratiği konumuna getirmektedir. Evin otoritesini belirleyen enişte ve teyze çatışması, anne baba çatışması içinde büyüyen çocukları tarafından da tekrar edilmektedir. Teyzesinin kızı ve oğlu arasındaki gerilim ve fiziksel etkileşimler fiziksel şiddetin belirli yaş gruplarına özel olmadığını; kuşaklar boyunca miras bırakılan bir davranış biçimi olduğunu sergiler. Dolayısıyla ev, bireylerin yaşamını ve ilişkilerini temsil eden bir yapı olmaktan çıkarak şiddet ekseninde şekillenen yaşamları temsil eden bir mekâna dönüşmektedir.

“Oğlanı da hapse şu avukat kâtibi kız yollamamış mıydı? Neymiş, bacısına şiddet uygulamışmış. Kızını öldürebilir miydi? Öldürmenin keyfi için, öldürüldüğüne pişman olunacak bir yaş gerekti. Canı hayatının baharındaki kızının ölümünü çekmiyor değildi. Evire çevire dövmüş ama kız da ona fena darbeler vurmuştu. Kollarını ellerini ısırmıştı kuduz köpekler gibi. “Pipini koparırım”, diye cazgır cazgır bağırıyordu. Dişliydi bu sürtük, hem de çok.” (s.48)

Eniştenin alıntıda görülen iç monoloğu, ev içindeki fiziksel şiddet kaynaklı güç dengesini açığa çıkarır. Kahraman, evin içinde oğlu tarafından kızına uygulanan şiddeti ve kızının bu şiddete karşılık verdiğini gözlemlemektedir. Bu sayede okur, şiddetin tek taraflı

olmadığını; aksine karşılıklı ve karışık bir şekilde gerçekleştiği sonucuna varır. Kısa ve kesik cümleler ile “kızını öldürebilir miydi?” şeklindeki retorik soru yapıları, okuyucu üzerinde şiddetin vahameti düşüncesini artırırken okuyucuya teyzesinin kızını destekler aktif katılım da yaratır. Öte yandan eniştenin kızına hakaret içeren sözcük kullanımı, kadının konumunu pekiştirip değersizliğini vurgular. Kızını “kuduz köpeklerle” benzetmesi, bireyin şiddet karşısındaki saldırgan tutumunu sergilerken kontrolsüzlüğünün de altını çizerek oğlunun tavırları ile ilgili olumsuz düşünceler içinde olmaması ataerkil yapının varlığını destekler. İç monolog aracılığıyla sunulan anlatı, okuyucuya fiziksel şiddet konusunda başka bir perspektif ve karakterin içsel çatışmasını değerlendirme şansı verir.

Temenni, teyze evindeki şiddete şahitlik ettikten sonra anlatı geriye dönüş yaparak şiddetin kuşaklar arası bağlantısına dikkat çekmektedir. Teyzesi ve annesinin çocuklukta öz abileri tarafından maruz kaldıkları cinsel istismar, şiddetin toplumdaki yer belirleyici faktör olduğunu pekiştirir. Bu doğrultuda okur, fiziksel şiddetin gelişigüzel bir eylem olmadığına; aksine sistematik ve planlı ilerlediğine kanaat getirir.

“Aynı yatakta yataydık. Ağabeyim geceleri ikimizi birden taciz ederdi. Şşşttt... Baban duymasın. Asla yalnız değildik. Bir basma pijamanın bir bacağına o, bir bacağına teyzen giyip yataydık. Şu ameliyatla ayrılan ikizler gibiydik. Sırtımız birbirine yapışık. Hareket etmeden yataydık öyle. Sağdan sola dönmezdik. Ensemiz atardı, birbirimize şah damarımızdan da yakındık, öyle. Ona rağmen tecavüze uğradık. Ağabeyim ikimizi iki yandan sandviç gibi sıkıştırıp... Baban bir duysa. Fakirdik ama mutluyduk.” (s.45)

Burada ele alınan fiziksel şiddet türü olan cinsel istismar teyzenin iç monoloğu ile kısa, kesik ve virgüllerle ayrılmış cümle yapılarıyla temsil edilmektedir. Yazar, gerilim ve nefes alınmayan bir atmosfer yaratarak o anki korkuyu okura hissettirir ve iç sesinde “Şşşttt... Baban duymasın.” gibi bir söylemin bulunması, olayın gerçekçiliğini ve yakınlığını artırırken

toplumsal normlarla belirlenen namus konusuna da atıfta bulunur. Yazarın alıntıda devam eden kendilerini “ameliyatla ayrılan ikizler gibiydik” şeklinde benzetmeleri, kız kardeşlerin çaresizliklerini ve korunma arzularını ortaya koymaktadır. Yazarın istismar anını sandviç gibi sıradan bir şeye benzetmesi, olayı sıradanlaştırırken cümlelerin tamamlanmayıp üç nokta ile bitirilmesi, travmanın anlatılamayacak kadar acı olduğunu simgeler.

Temenni, hem kendi ailesinde hem de teyze evinde şahit olduğu fiziksel şiddetin ardından sorunlardan kalıcı bir çıkış yolu ve bağımsızlık arayışına girer. Bu bağlamda, teyze evinin otoritesi olan eniştesinden güçlkle izin alarak ansiklopedi satmaya başlar. Mekân ve çevre değişikliklerine rağmen çalışma ortamı, şiddetten arındırılmış bir sığınak değildir, burada da fiziksel şiddetin etkilerini gözlemlemeye devam eder. Ekip arkadaşlarından Gülseher’in katline ve başka olaylara tanık olması, şiddetin Temenni’nin hayatına nüfuz ettiğini ve şiddetten kaçışı olmadığını göstermektedir. Netice itibariyle, anlatı şiddetin bireyin peşini bırakmayan bir eylem olduğunu ortaya koyar.

“Eski kocası epeydir rahatsız ediyordu ya, iş çıkışlarında gelip duruyordu. Telefonda da rahatsız ediyordu. Demek kafasına koymuş. Görmesem de biliyordum oysa ben. Duygu tanığıydım. Bir soran olursa anlatırdım. (...) Gülseher’i hastaneye yetiştirirken öldü. Yirmi sekiz yaşındaydı, altı ölümcül bıçak darbesi aldı. İnsana üç gün olan dünyada kelebekler gibi bir, belki de iki saat yaşadı. Saçı, kaşı, gözü kara bu kadınların kendileri gibi kara bahtları yok mu? Yok, yani evet, var.” (s.98)

Temenni’nin tanıklık ettiği bu olay, hayatında ikinci bir kırılma yaratır. Kendisini “duygu tanığı” olarak ifade etmesi, annesinin katlinden tanık olduğu acı duygusunu tekrar hissettiğini işaret eder. Gülseher’i “kelebeğe” metaforlaştırması fiziksel şiddet kurbanlarının kırılganlığını ve savunmasızlığını simgelerken “bir, belki iki saat yaşadı” söyleminde

kadınların yaşamasının değersizliği ve kısalığı eleştirilir. “Kara bahtları yok mu?” şeklindeki retorik soru, anlatıcının okuyucudan onaylanmayı beklediğini göstermektedir.

Netice itibariyle fiziksel şiddet, yapıtta sadece bireysel bir çerçevede değerlendirilmemekte; farklı kahramanlar, mekânlar ve olaylar aracılığıyla aktarılmaktadır. Okuyucu Temenni’nin annesinin katlinden başlayarak, sığındığı teyze evinde ve çalışma ortamında şiddetin yeniden üretildiğini gözlemlemektedir. Enişte ve teyze arasındaki çatışmalar, teyze çocuklarının maruz kaldığı şiddet ve çalışma ortamında gerçekleşen olaylar sonucunda, fiziksel şiddetin yalnızca bireysel bir sapma olmadığını aksine kuşaklar boyunca miras bırakılan ve toplum tarafından normalleştirilen bir davranış bütünlüğü olduğu göstermektedir. Bu bağlamda eser, şiddetin, fail değişse bile varlığı sürdürdüğünü ve özellikle kadın bireylerin yaşam biçimlerini derinden etkilediğini sergiler.

II.ii. Duygusal Şiddet Yansıtmada Yazınsal Tercihlerin İşlevi

Duygusal şiddet, bireylere fiziksel hasar vermeksizin söz, tutum, ihmal, tehdit, aşağılama, küçümseme, manipülasyon ve kontrol yoluyla bireyin psikolojik bütünlüğüne zarar veren bir şiddet türüdür. Söz konusu şiddet biçimi, görünürde hasar bırakmadığından fiziksel şiddete kıyasla daha sinsidir; dolayısıyla fark edilmesi de daha güçtür. Kadına yönelik duygusal şiddet, sevgi, kıskançlık, aşk ya da koruma söylemleriyle meşrulaştırılmaktadır. Bu yönüyle duygusal şiddet, mağdur için de fark edilmesi zordur. Erkek egemen toplumlarda, kadın itaat etmesi beklenen bir özne konumuna getirildiğinden, duygusal şiddet sıradanlaştırılabilir; ancak bu durum kadının özgürlüğünü elinden alarak kadının giyiminden davranışlarına, konuşmasından sosyal çevresine kadar birçok alanda onu kontrol altına alabilir. Sürekli aşağılanma, eleştirilme ve değersiz hissedilme, zamanla birey üzerinde özsaygısının zedelenmesine neden olurken buna bağlı olarak bireyin özgüvenin azalması ve kendini suçlamasına sebebiyet verir. Bu nedenle, kadına yönelik duygusal şiddet fark edilmediğinden ihmal edilirse kadın üzerinde kalıcı ve derin psikolojik izler bırakan bir durum oluşturur. “Cennette Gibiyim” adlı yapıtta da

duygusal şiddet, kurgulanan karakterlerin birbirlerine söz, tutum ve davranışları üzerinden okuyucuya aktarılmaktadır.

Temenni'nin teyze evinde şahit olduğu şiddet yalnızca fiziksel müdahaleler ile sınırlı kalmamakta; duygusal ve psikolojik ötekileştirmenin de tanığı olmaktadır. Enişte ve teyze arasındaki gerilim, bedensel saldırıların ötesinde birbirlerine karşı söyledikleri aşağılayıcı sözler ve değersizleştirme üzerinden varlığını göstermektedir. Temenni bu ortamda, fiziksel şiddetin etkileri yanında duygusal şiddetin birey üzerindeki görünmeyen izlerine de şahit olur. Bu olgu, şiddetin çok katmanlı yapısını sergiler.

“Höpürdeterek çay içiyor, teyzemden bir bardak, bir bardak daha istiyordu. “Meyve soy”, diyordu sonra. Karısına yan yan bakıp onun çirkin olduğunu düşünüyordu. “Çirkinleşti”, diye düzeltiyordu sonra, affedecek gibi oluyor ama affedemiyordu. Burnunu karıştırırken Allah'tan sabır diliyordu. Neden öldürüp kurtulmamıştı?” (s.48)

Burada yazar, dilin doğallığından yararlanarak duygusal şiddete yoğunlaşır. Özellikle “meyve soy” gibi kısa cümle yapılı, otoriter ve baskın tavır belirten emir kipli ifadeler, duygusal şiddetin yalnızca tehdit ve aşağılamadan ibaret olmadığını; küçük davranışların bile duygusal şiddet olabileceğini gösterir. Temenni'nin teyzesinin eniştesi tarafından maruz bırakıldığı “çirkinleşti” gibi aşağılayıcı söylemler, okura kadınların toplumsal normlar ve erkek bakışı üzerinden değerlendirildiği hissini verir. Buna ek olarak, kocasının karısı hakkında “neden öldürüp kurtulmamıştı” şeklindeki iç monoloğu duygusal şiddetin kadınlar üzerindeki değersizlik duygusunu artırdığını simgeler.

Okuyucu, Temenni'nin teyzesinin ev içi tartışmalarda maruz kaldığı aşağılayıcı sözler ve değersizleştirilmesiyle başlayan duygusal şiddetin, ev içinde gün geçtikçe farklı ve daha ciddi boyutlara ulaştığını gözlemler. Bu aşağılayıcı sözler ve değersizleştirme çabaları zamanla ölüm tehditlerine kadar ulaşır; bunun sonucunda duygusal şiddetin küçük eylemlerle başlayıp

gittikçe ciddileştiğini gösterir. Bu çatışma, duygusal şiddetin erkenden müdahale edilmesi gereken bir eylem olduğunu aksi takdirde, çok katmanlı ve daha karışık bir yapıya dönüşerek mağdurun güvenliğini tehdit etmesine neden olabilen bir olgu olduğunu ortaya koyar.

“Sen gideli beri babam olacak kişi üç kez ‘seni öldürürüm’ dedi. Bir gece korkup benimle yattı, yatağında altına kaçırdı iyi mi? Birinde etin altını yakmıştı, diğerinde soğuk değil ılık su getirmişti. Üçüncüyü hatırlayamadım şimdi. Komşuda fazla oturup önümüze menemen mi ne koyduydı neydi? Anlayacağın onun hayatı da hayat değil, pamuk ipliğine bağlı.” (s.142)

Teyzenin maruz kaldığı, ölüm tehditlerine kadar ulaşan duygusal şiddet teyzekızı ve Temenni arasında geçen bir diyalog aracılığıyla iletilmiştir. “Seni öldürürüm” tehdidinin gündelik bir dil kullanılarak sıradan bir olay gibi sunulmasıyla oluşturulan tezat, duygusal şiddetin psikolojik ağırlığını okuyucuya hafifletilmiş olarak aktarır. Kocasının öldürmekle tehdit ettiği olayların “birinde etin altını yakmıştı, diğerinde soğuk değil ılık su getirmişti.” sıradan ve gündelik olarak seçilmesi duygusal şiddeti olağanlaştırırken ailede erkeğin kadının konumunu hizmetçi olarak gördüğünü ortaya koyar. Teyzesi ve teyzesinin kızının adlarının da yapıt boyunca anılmaması bu durumu kanıtlar niteliktedir. İsimsiz olarak kurgulanan kadın karakterlerin kendi hayatlarında da söz sahibi olamaması durumu bu karakterler üzerinden verilmektedir. Son olarak annesine göre kendi hayatında daha çok söz sahibi olarak kurgulanan bir figür olan teyzesinin kızının, annesinin hayatını “pamuk ipliğine bağlı” olarak metaforlaştırması kadın yaşamının kırılğanlığını somutlaştırırken şiddetin sıradanlıktan ölümcül boyutlara ulaşabileceğini yansıtır.

Annesinin katlinden sonra kardeşi Ufkun’dan kopan Temenni, yıllarca içinde taşıdığı kardeş özlemini ve parçalanmış aile bağlarını yeniden oluşturmak amacıyla onu aramaya başlar. Uzun uğraşlar sonucunda Ufkun’a ulaşabilmiştir; ancak karşılaşma, umduğu gibi bir

duygusal onarım sağlamaz. Ufkun'un babalarının mahkûm edilmesinden ablasını sorumlu tutması, Temenni'nin suçlayıcı ve tehditkâr söylemlerin hedefinde olmasına neden olmaktadır. Bu sefer duygusal şiddetin tanığı değil bizzat mağduru olan Temenni, şiddetin kan ve kardeşlik bağı fark etmeksizin uygulanabileceğini ortaya koymaktadır.

“Babamın yarım bıraktığı işi şuracıkta tamamlarım bak. Sen iyice kurmuşum kafayı. Benim güzel hayatım var, tamam mı? İşim de var, sevgilim de var. Seneye nişanlanacağız nasip olursa. Askerlik sonrası da düğün. Sen davetli değilsin, hâllenme. Babam içerden çıktığında da torunlarını sevecek. Bir daha yoluma çıkarsan yemin ederim babamın yarım bıraktığı işi bitiririm.” (s.178)

Kardeşi Ufkun tarafından Temenni'ye yöneltilen bu tehdit “Babamın yarım bıraktığı iş” erkeklerin şiddete daha çok meyilli olduklarını gösterirken, Ufkun'un ablası olmadan kurduğu hayat gelecek zaman kipi ile okuyucuya verilmektedir. Temenni'nin bu gelecek kurgusundan dışlanması, kahramanın duygusal şiddete maruz kaldığının kanıtıdır. Buna ek olarak umut dolu kurgulanan gelecek ile öldürme eyleminin yan yana kullanılması ve yarattığı ironi karakterdeki ahlaki kopuşu simgeler ve babasının annesini öldürdüğü gerçeğine odaklanmayan Ufkun'un bu şiddeti normalleştirdiği “babam içerden çıktığında torunlarını sevecek” ifadelerinde görülür. Yapıtta yer alan “Yemin ederim.” ifadesi de okuyucunun karşısına tehdidi pekiştiren bir unsur olarak çıkar.

Temenni hem çocukluk hem gençlik yıllarında maruz kaldığı şiddet nedeniyle derin bir korku duygusu geliştirmiştir. Bu korku, anlık bir endişe durumunu geçerek hayatını yönlendiren ve biçimlendiren yapısal bir baskıya dönüştürmüştür. Şiddetin sürekliliği karşısında, Temenni güvenliğini sevgiden öncelikli görmeye başlar ve bu nedenle kendisinden yaşça büyük birisiyle evlenir. Onun gözünde evlilik, aşk ya da sevgi değil bir sığınaktır. Toplumsal yapıda, güvenliğin yalnızca bir erkekle mümkün olabileceği özdeşleştirilirken,

Temenni de bu yapının farkında olarak kendisinden yaşça büyük birisiyle evlilik girişiminde bulunmuştur zira onun yaşı ve otoritesi sayesinde kendisini koruyabileceğini varsaymaktadır. Fakat bu kararı vermedeki ana etken korku duygusu olduğundan Temenni'nin kararı sağlıklı bir karar olarak değerlendirilemez. Birbirlerini sevmeyen iki insanın yaptığı bu evlilikte tehditlerden ziyade duygusal mesafe ve ilgi eksikliğinin yol açtığı örtük duygusal şiddet mevcuttur. Temenni, onda derin travma yaratan olaylardan kaçmış gibi görünse de sevilme ve ilgisizlik üzerinden işleyen görünmeyen bir baskı alanına girmiştir.

“Evlenerek kurtuluşa ermiş bir kadının gururlu yüzü. Hayatı garantide artık. Sigortalanmış. Ölümlerden, öldürmelerden, tehditlerden, belalardan kurtulmuş. Alyansını kendine gösteriyor, olur da aynadaki yüz inanmaz. Bak diyor, ben evlendim. Bak altın alyansıma. Evlenmemiş olsam bunu takar mıyım sence? Gör de inan. Elime de çok yakıştı!” (s.11)

Temenni'nin iç monoloğuna tanık olunan bu kesitte Temenni evliliği hakkındaki gerçek düşüncesini okuyucuya açığa çıkarır. Evliliği, daha ilk cümleden bir kurtuluş olarak görürken buna ek olarak sigortaya da benzetmektedir. Bu bağlamda evlilik duygusal bir birliktelik olarak değil, resmi bir güvenlik sözleşmesi gibi betimlenmektedir. Kaçtığı olayları örneklendirerek okura aktarması, şiddetin sürekliliğini vurgular. “Aynadaki yüz” ifadesinde kullanılan imge, Temenni'nin yalnızca başkalarını değil, kendisini de mutlu olduğuna ikna etmeye çalıştığını ortaya koyar. Alyans bu kesitte yalnızca bir takı değil, toplumsal onayın ve korunmanın sembolüdür. Retorik olarak “Evlenmemiş olsam bunu takar mıyım?” diye sorması, kahramanın yaşadığı çaresizliği ve güvensizliği pekiştirir.

Sonuç olarak, yapıtta ortaya çıkan duygusal şiddet, şiddetin yalnızca fiziksel olmadığını, aksine kadının psikolojisini ve benlik algısını derinden etkileyen çok katmanlı bir olgu olduğunu göstermektedir. Kahraman, teyzesinin evinde tanık olduğu aşağılayıcı

tavırlardan kardeşi Ufkun tarafından yöneltilen tehditlere kadar, duygusal şiddetin birçok biçimine şahit olmuştur. Söz konusu şiddet biçimi, yalnızca birey psikolojisini etkilemekle kalmaz aile içi ilişkileri de şekillendiren ve toplumsal normları pekiştiren bir eylem bütünlüğüne dönüşür. Anlatı, duygusal şiddetin görünmeyen ancak yıkıcı etkilerini, çevre ve fail değişse bile şiddetin yeniden üretildiğini ve çok katmanlı yapısını okuyucuya sunar.

III. SONUÇ

Sibel K. Türkerin kaleme almış olduğu “Cennette Gibiyim” adlı eserinde, bireyin maruz kaldığı fiziksel ve duygusal şiddetin karmaşık yapısını ve o yapının aile ilişkileri ve toplumsal normlar içerisinde şekillenmesini okuyucuya sunar. Yapıtta yer alan olaylardan şiddetin yalnızca fiziksel müdahalelerle sınırlı kalmadığı; tehdit, değersizleştirme, ilgisizlik ve baskı gibi yönleriyle duygusal şiddet olarak yeniden üretildiği kullanılan yazınsal tercihlerle ortaya konulmaktadır. Türker, farklı karakterlerin yaşamları aracılığıyla şiddetin yalnızca bireysel bir çerçeve içerisinde değerlendirilemeyeceğini, aksine ataerkil toplum yapısı içerisinde sürekli yeniden üretilen ve kuşaklar boyunca miras bırakılan bir olgu olduğunu aktarmaktadır. Bu yönüyle yapıt, kurmaca anlatı ile toplumsal gerçeklik arasında bir bağ kurarak okuru romanda sunulan toplumsal gerçeklik üzerine düşündürmeyi amaçlamaktadır.

Eserde şiddet teması yalnızca ana kahramanın yaşadığı olaylar ile sınırlı kalmayıp farklı mekanlar ve ilişkiler aracılığıyla süreklilik kazanmaktadır. Yazar, aile içi ilişkiler, toplumsal bağlar ve akrabalık ilişkileri içerisinde ortaya çıkan şiddet olgusunun, bireyin yaşamında kaçınılmaz bir gerçek olduğunu mekân ve karakter kurgulama ile yansıtır. Böylelikle yazar, Temenni’nin ve çevresindekilerin maruz kaldığı fiziksel ve duygusal şiddeti iletirken bu durumun kahramanların yaşamlarındaki ve kişiliklerindeki etkilerini de karakterizasyon ile görünür kılmaktadır. Bu sayede okur şiddeti, yalnızca dışsal bir eylem olarak değerlendirmez, mağdurun iç dünyasına etki eden bir eylem olduğunu anlar. Türker, şiddeti Temenni’nin yer yer ilahi yer yer gözlemci bakış açısı aktarırken, geriye dönüşler ve benzetmeler ile de yapıtın

anlatım gücünü zenginleştirir. Özellikle anlatıdaki boşlukları diyaloglar ile doldurması, şiddeti yalnızca betimlemekle bırakmaz aynı zamanda okuyucu tarafından hissedilmesini de artırır. Buna ek olarak yapıtta bireyin bu şiddet döngüsünden kurtulma çabası da ele alınmaktadır. Bu bakımdan “Cennette Gibiyim” şiddetin yalnızca bireysel kaynaklı olmadığını, toplumun ve o toplumun normları tarafından sürekli olarak üretilip beslendiğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak yapı, fiziksel ve duygusal şiddetin mağdur üzerindeki yıkıcı etkilerini çok yönlü anlatım yapısı ile aktarırken, yazar bireyin toplum içinde tek başına olmadığını ve toplumda yer alan bireyler ve onların bakış açıları ve toplumsal normların da bireyin hayatına etki ettiğini yapıt boyunca ortaya koymuştur.

IV. KAYNAKÇA

- Türker, S. K. (2024). Cennette Gibiyim. İthaki Yayınları
- Polat, O. (2016). Şiddet. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(1), 15-34.